

Ai Valavala Kaukauwa e Vale & Matavuvale

SA MUSUKI KOYA NA TABANA NI OVISA E NSW ME TAQOMAKI IRA ERA VAKALEQAI E NAI VALAVALA KAUKAUWA E VALE KEI NA MATAVUVALE KA NA VESUKI IRA ERA VAKAYACORA NAI TOVO KAUKAUWA E VALE KEI NA MATAVUVALE.

Nai valavala kaukauwa e loma ni vale kei na matavuvale e dua na cala vakalawa vakamadua ka vakamalumulumutaka na kena taqomaki, maroroi, kei na nodra bula marau e dua nai wase levu ni vuvale e NSW raraba.

Na cava nai Valavala Kaukauwa e Vale & Matavuvale?

Na cala ni i Valavala Kaukauwa e Vale & Matavuvale, e kenai balebale na kena vakayacori nai valavala kaukauwa mai vua e dua na tamata ki vua e dua tale na tamata ka tiko na nodrau i sema vakavuvale.

Nai Valavala Kaukauwa e Vale kei na Matavuvale e okati kina nai valavala me vakataka na: vakamavoataka na yago kei na kucu, vosa vakacacataka, rukaka, laiva me tu vakaikoya e dua, vakadravudravuataka vakailavo, vakamavoataki na yalo, veivakarerei kei na veivakatotogani, veivakasosataki kei na veivakamuri. E laurai ni vuqa ga vei ira era vakaleqai e nai Valavala Kaukauwa e Vale & Matavuvale era yalewa, ka ra tagane o ira era cakava na cala. E sega ni galala mai kina nai valavala kaukauwa ka yaco vei ira era tiko vakayalewa ga se vakatagane ga se mataqali vuvale vakacava tale e so.

E sega ni yala ga ki na cala bibi ni nomu tara vakaukauwa e dua na tamata. E okati kina na yalorere kei na veivakasosataki era vakila e vuqa na tamata, vakabibi o ira na yalewa kei na gone, ka vakavuna e dua e voleka vei ira.

E sega ni tu na dodonu vua e dua na tamata me vakayacora vei iko e dua vei ira nai tovo oqori. E sega nai ulubale me vakayacori kina nai Valavala Kaukauwa e Vale kei na Matavuvale.

Na tamata ka kitaka nai Valavala kaukauwa e Vale & Matavuvale e rawa ni dua vei ira oqo:

- watimu ni vakamau
- nomu i sa se nomu i sa makawa
- watimu drau sega ni vakamau
- dua na lewe ni vuvale
- dauveiqaravi se dua dou vuvale vata

Na cava e rawa ni vakayacori?

Na lawa e NSW e solia ki na tabana ni ovisa kei na mataveilewai na kaukauwa me solia vei iko na veitaqomaki totolo, e na gauna cava ga, siga se bogi. Kevaka o vakila na rere se ko taqayataka na bula ni nomu matavuvale qiria na **Tolu na Saiva (000)**.

E rawa vua na ovisa me vesuka ka beitaka vakalawa na tamata e vakayacora vei iko nai tovo kaukauwa se vakarerei iko, se vakacacana na nomu i yau. E rawa ni vakalewena na ovisa e dua na nomui vola mo kerea kina Nai Vakaro me Vesu na Lewe ni Vuvale ka i Tovo Kaukauwa (Apprehended Domestic Violence Order - ADVO) me taqomaki iko mai na veivakarerei kei nai tovo kaukauwa ni bera ni yaco. E nodra dodonu na gone kei ira era vakaleqai e nai Valavala Kaukauwa e Vale & Matavuvale me ra bula galala e na loma ni nodra vale.

Na ADVO a ya nai vakaro vakalawa e soli mai na mataveilewai me taqomaki iko e na veigauna mai muri. Nai vakaro e rawa ni okati kina Nai Vakaro ni Veika me Tabu (Exclusion Order) ka vakatabuya na tamata i tovo kaukauwa me lesu yani ki vale. Na ADVO me yalana na nona itovo na tamata ko rerevaka tiko – na tamata oqo e vakatokai me tamata beitaki.

Sikova na www.police.nsw.gov.au mo raica e so tale nai vakamacala ni i Valavala Kaukauwa e Vale & Matavuvale.

www.crimestoppers.com.au

Ovisa, Kama, Ambulance
Tolu na Saiva (000)
Leqa Vakasauri

Crime Stoppers
1800 333 000
Ripotetaka vuni na Basulawa

NSW Police Force
www.police.nsw.gov.au

Ai Valavala Kaukauwa e Vale & Matavuvale

Nai Vakaro me Vesu na Lewe ni Vuvale ka i Tovo Kaukauwa

Na cava Nai Vakaro me Vesu o koya ka i Tovo Kaukauwa (Apprehended Violence Order - AVO)?

Na AVO a ya nai vakaro vakalawa me taqomaki iko mai nai tovo kaukauwa, veivakatotogani kei na veivakasosataki. E rua tiko na mataqali AVO, na Apprehended Domestic Violence Orders (ADVO) kei na Apprehended Personal Violence Orders (APVO)

Na ADVO e dua nai vakaro e solia mai na Mataveilewai me taqomaki iko mai nai tovo kaukauwa, veivakatotogani kei na veivakasosataki mai vua na nomu vakamau, se watimu sega ni drau vakamau, watimu e liu, lewe ni nomu vuvale, dauveiqaravi se mai vua e dua dou vale vata. Na APVO nai vakaro e solia na mataveilewai me taqomaki iko mai nai tovo kaukauwa, veivakatotogani kei na veivakasosataki mai vua e dua drau sega ni vakavuvale vata tiko.

Na drauniveva oqo e vakamacalataka wale ga na ADVO.

Kevaka o lomaleqataka na nomu bula e rawa ni ko ripotetaka na nomu rere kei nai valavala kaukauwa o sa kila tiko vei iratou na ovisa me ratou na qai kerea vakaivola na ADVO e na vukumu. E **DODONU** vei iratou na Ovisa me ra kerea na ADVO kevaka eratou vakila se vakabauta ni sa yaco oti vei iko se na rawa ni yaco vei iko nai valavala kaukauwa, ra vakacacani na gone se ko vakasosataki/vakamuri.

Na ADVO e yalana na nonai tovo na tamata o rerevaka tiko (vakatokai o koya na beitaki) ka cavuti e so na ka e tabu vua e na ADVO. E rawa ni okati ekeri:

- Me kakua ni tarai, vakasosataki, vakatotogani, vakamuri se vakarerei iko,
- Me kakua ni curu, tiko se butuka e dua na vale o tiko kina se o cakacaka kina,
- Me kakua ni veitaratara vakadodonu kei iko se vua e dua na kenai katolu.

E rawa ni vakacurumi tale e so na ka me vakatabui vua kevaka e gadrevi. E na maroroi e na Valeniveilewai kei na Tabana ni Ovisa e NSW nai tukutuku vakaivola ni ADVO ka vakarota mai na Mataveilewai vata kei na veika e vakatabuya.

E ka bibi mo maroroya na nomui lavelave ni ADVO ka me tiko vata kei iko e na veigauna kecega. Kevaka e sega ni vakamura o koya e beitaki na ka e tabu vua e na ADVO, sa okati ni sa basuka. Qiria na ovisa kevaka sa basuka o koya e dua na lawa ni ADVO. E na vakadikeva na ovisa na lawa sa basuki ka jajitaki koya e beitaki ni sa basuka na ADVO kevaka e kaukauwa nai vakadinadina.

Na mataveilewai walega e rawa ni veisautaka na ADVO. Qarauna me veiganiti kei na draki ni nomu bula na veika e vakatabui vua e na ADVO. E rawa vei iko se vua na ovisa me kerea na mataveilewai me veisautaka se bokoca se tosoya na ADVO ni bera na siga e oti kina na kena kaukauwa, kevaka sa tiko ga na nomu rerevaki koya e beitaki tiko.

Na Veitaqomaki Vakatototaki

E rawa ni kerei vakatotolo e dua na ADVO (me veitaqomaki toka mada) kevaka ko gadreva vakatotolo na veitaqomaki. E rawa ni kerea na ovisa vua na kena Turaganilewa, ka dola tu e na 24 na auwa na veitaqomaki oqo mo taqomaki kina vakatotolo. E na yalani kina nai valavala ni tamata me rawa ni taqomaki iko e na dua na gauna lekaleka, me yacova ni la'ki rogoci na nomu kisi e na mataveilewai.

www.crimestoppers.com.au

Ovisa, Kama, Ambulance
Tolu na Saiva (000)
Leqa Vakasauri

Crime Stoppers
1800 333 000
Ripotetaka vuni na Basulawa

NSW Police Force
www.police.nsw.gov.au

Ai Valavala Kaukauwa e Vale & Matavuvale

E okati na cala ni ADVO me basulawa bibi?

Sega. E sega ni okati an ADVO me cala bibi. E na volai na ADVO e na nodratou komupiuta na ovisa kei na tikinisiga me cava kina. Kevaka e basuka na lawa ni ADVO o koya e beitaki ka kunea na mataveilewai ni cala dina, e na rawa ni toqai vua e na nodratou ivola na ovisa me basulawa bibi (criminal record).

E dodonu li mo lako ki na veilewai?

Ilo. E dodonu mo lako ki na veilewai me rawa vua na Turaganilewa me vakatulewataka me vakarota na ADVO se sega.

E na tukuni li vua e beitaki ni sa kerei vakaivola e dua na ADVO?

Ilo. E na so na gauna, e na gadrevi vei iratou na ovisa me ratou veitaratara kei koya e beitaki me tauri e so tale nai tukutuku. Ni ratou sa vakarautaka oti na ovisa nai vola kerekere, sa na qai solia na mataveilewai na samani ka vakaroti kina o koya e beitaki me rairai e na mataveilewai e na siga lokuci me la'ki sauma kina na ka e beitaki kina. Eratou na solia na ovisa vua e beitaki na kena samani kei nai lavelave ni vola ni veibeitaki.

E na taqomaki iratou na luvequ na ADVO?

E tarai ira na gone nai Valavala Kaukauwa e Vale kei na Matavuvale ka dodonu me ra taqomaki. E rawa ni ra vakacurumi na luvemu e na nomu ADVO se rawa ni duatani ga na kerekere me baleti iratou.

Na ovisa duaduaga e rawa ni kerea Nai Vakaro me Vesu o koya ka i Tovo Kaukauwa me nona e dua na gone ka lailai na nona yabaki mai na 16. Ni dua sa sivia na yabaki 16 sa rawa vua me kerea vakataki koya Nai Vakaro me Vesu o koya ka i Tovo Kaukauwa.

E rawa ni vakarota na ADVO me kakua ni torovi ira na gone o koya e beitaki. Ia, kevaka sa davo oti tu e dua nai vakaro mai na Family Law Parenting Order se dua tale na Lawa vakaoqori ka vakadonuya me veitaratara o koya e beitaki kei na gone, na kena oqo e kaukauwa cake mai na lawa e na ADVO.

Kevaka e tiko e dua nai vakaro mai na Nai Vakaro Vakalawa e na Matavuvale (Family Law Order) ka vakatarai kina vua e beitaki me veitaratara kei ira na gone ka o qai vakabauta ni sega ni rawa ni ra taqomaki kina na gone, e dodonu mo raica e dua na Loya se veitaratara kei na Family Law Court mo kere i vakasala kina.

Na siga ni nomu veilewai

Sa tiko e nai vola ni kerekere ni ADVO na tikinisiga mo tiko kina e na veilewai. Ko na via taroga beka se cava e na yaco e na veilewai ka cava mo cakava. Mo vukei, veitaratara kei na Dauveiqaravi ni Tabana ni i Tovo Kaukauwa e Vale (Domestic Violence Liaison Officer) e na siteseni ni ovisa volekati iko; eratou rawa ni vukei iko ka vagolei iko ki na so tale na tabana.

E rawa ni ko veitaratara kei na Valeniveilewai (Local Court) ko na veilewai kina mo taura kina na kena i vakamacala. E vuqa na valeniveilewai sa tiko kina na veiqaravi ni Domestic Violence Court Assistance me soli vakamacala vei iko.

www.crimestoppers.com.au

Ovisa, Kama, Ambulance
Tolu na Saiva (000)
Leqa Vakasauri

Crime Stoppers
1800 333 000
Ripotetaka vuni na Basulawa

NSW Police Force
www.police.nsw.gov.au

Ai Valavala Kaukauwa e Vale & Matavuvale

Na kena ripotetaki nai Valavala Kaukauwa e Vale & na Matavuvale?

Kevaka ko nuiqawaqawataka na nomu bula, qiria na Tolu na Saiva (000). Ni ko sa qiria na Tolu na Saiva (000) e na taroga vei iko o koya e sauma mai se tabana cava ko vinakata. Mo tukuna ga 'Police', ni ko sa sema rawa kina, toka dei kina ka solia vua nai tukutuku kece sara ko kila. Kevaka ko qiri tiko mai e na dua na talevoni o sega ni veitosoyaka rawa, ka sa dodonu mo biubiu de o na mavoa, ciqira toka ga na gusu ni talevoni ka kakua ni biuta lesu.

Kevaka ko sega ni taqaya ka o via kere veivuke se ivakasala, veitaratara kei na siteseni ni ovisa voleka. Kevaka o sega ni sa via vosa kei na ovisa, qiria sara na DoCS Talevoni ni Yaco nai Valavala Kaukauwa (DoCS Domestic Violence Line) 24 na auwa, 7 na siga e na 1800 656 463.

E ka bibi ni ko sa tarai iratou na ovisa mo tukuna vei iratou na cava e yaco ka vakamacalataka na veika o taqayataka. Tukuna vua na ovisa kevaka o nanuma ni tiko vua se rawa vua me taura e dua na dakai se dua tale nai yaragi.

Kevaka ko raica se tiko vei iko e dua nai tukutuku me baleta e dua nai Valavala Kaukauwa e Vale kei na Matavuvale e vakayacori, qiria vakatotolo sara na Tolu na Saiva (000). Kevaka e sega ni bibi, veitaratara kei na tabana ni ovisa voleka se Crime Stoppers e na 1800 333 000. Na Crime Stoppers e dua na veiqaravi 24 na auwa ka vukei iko mo ripotetaka na basulawa ka sega ni tarogi vei iko na yacamu.

Na Tabana ni Veiqaravi ka ra Veitokoni

Era tiko e na Tabana ni Ovisa e NSW e sivia e 100 na dauniveiqaravi vinaka e na Tabana ni i Tovo Kaukauwa e Vale (Domestic Violence Liaison Officers - DVLO), era kena dau ena kena sotavi na leqa ni i Valavala Kaukauwa e Vale kei na Matavuvale.

O ira na veiqaravi e na Domestic Violence Liaison Officers era rawa ni:

- Qarauna me soli vei iko nai vakamacala dodonu me baleta na kena cakacakataki na nomu ADVO
- Vakamacalataka vei iko na nomu dodonu ka sauma na nomu vakatataro
- Tokoni iko e valeniveilewai
- Semati iko vei ira na kena dau e ganita na nomu leqa.

Veitaratara 24 na auwa, 7 na siga, dua na macawa

DoCS Domestic Violence Line

DoCS Talevoni ni Yaco nai Valavala Kaukauwa

- Talevoni 1800 656 463 (sega ni saumi)
- TTY 1800 671 442*
- www.community.nsw.gov.au

Victims Support Line

Talevoni mo Kere Veivuke ni Yaco na Leqa

- Sydney metro (02) 9374 3000
- Talevoni NSW 1800 633 063 (sega ni saumi)
- TTY 9374 3175*
- www.lawlink.nsw.gov.au

NSW Rape Crisis Centre

NSW Tabana mo Ripotetaka na Kucu

- Talevoni 1800 424 017
- www.nswrapecrisis.com.au

Women's Health Centres

Nodra Valeniwai na Marama

- www.whnsw.asn.au

DoCS Helpline

DoCS Talevoni ni Kere Veivuke

- Talevoni 132 111
- TTY 1800 212 936*

Law Access NSW

Veitaratara Vakalawa NSW

- (9am-5pm Mon ki na Vakaraubuka)
- Talevoni 1300 888 529
- www.lawaccess.nsw.gov.au

*TTY (me ra vakayagataka o ira era didivara).

www.crimestoppers.com.au

Ovisa, Kama, Ambulance
Tolu na Saiva (000)
Leqa Vakasauri

Crime Stoppers
1800 333 000
Ripotetaka vuni na Basulawa

NSW Police Force
www.police.nsw.gov.au